

PRINCIPIUL OPORTUNITĂȚII

În antiteză cu principiul legalității urmăririi penale, potrivit tradiției procesual penale române, noua legislație procesual penală recunoaște principiul oportunității în două stadii:

1. Un prim pas, prin care se recunoaște o formă atenuată a principiului oportunității are loc prin modificarea art. 18¹ din Codul penal prin dispozițiile Legii nr. 202/2010, fără a fi însă consacrat expres acest principiu.

Astfel:

- dacă autorul faptei nu este cunoscut, iar în cauză nu a fost începută urmărirea penală și, din conținutul actului de sesizare/actele premergătoare efectuate rezultă că sunt incidente prevederile art. 18¹ Codul penal, procurorul poate dispune prin ordonanță neînceperea urmăririi penale (fără aplicarea vreunei sancțiuni, iar cheltuielile judiciare rămân în sarcina statului);
- dacă autorul este cunoscut dar costurile pe care le-ar presupune administrarea probatoriului ar fi vădit disproporționate în raport de atingerea minimă adusă valorii sociale ocrotite prin norme de incriminare, se va dispune, prin ordonanță, neînceperea urmăririi penale fără aplicarea vreunei sancțiuni, cheltuielile judiciare rămânând în sarcina statului;
- dacă există suficiente probe pentru stabilirea existenței faptei și a vinovăției autorului, se va începe urmărirea penală și se va dispune prin ordonanță, scoaterea de sub urmărire penală și aplicarea sancțiunii cu caracter administrativ;
- dacă se începe urmărirea penală in rem, autorul fiind necunoscut și, ulterior se constată că fapta nu prezintă gradul de pericol social al

unei infracțiuni se poate dispune aplicarea art.18¹ Cod penal, iar cheltuielile judiciare rămân în sarcina statului.

2. Noul Cod de procedură penală consacră expres principiul oportunității, în art. 7 alin.(2): „în cazurile și în condițiile expres prevăzute de lege, procurorul poate renunța la exercitarea acțiunii penale dacă, în raport cu elementele concrete ale cauzei, nu există un interes public în realizarea obiectului acesteia”.

Art. 17 alin.(1) din Noul Cod de procedură penală prevede renunțarea la urmărire penală ca și cauză de stingere a acțiunii penale, iar art.314 alin.1 lit.b din același cod enumeră renunțarea ca una din soluțiile de neurmărire și netrimiteră în judecată care pot fi dispuse de procuror, la propunerea organului de urmărire penală, din oficiu, prin ordonanță, atunci când nu există interes public în urmărirea penală a inculpatului.

Analizând prevederile art. 318 din Noul Cod de procedură penală, se constată că instituția renunțării la urmărirea penală devine aplicabilă în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani, iar pe de altă parte, renunțarea la urmărirea penală poate avea loc numai după punerea în mișcare a acțiunii penale și înainte de sesizarea camerei preliminare.

Criteriile de apreciere a interesului public sunt asemănătoare cu cele prevăzute de art. 18¹ Cod penal și se referă la persoana inculpatului, conduita anterioară comiterii infracțiunii, conținutul faptei, modul și mijloacele de săvârșire, scopul urmărit,imprejurările concrete de savarsire, urmările produse sau care s-ar fi putut produce, eforturile făcute de inculpat pentru înlăturarea/diminuarea consecințelor infracțiunii.

Prin reglementarea menționată, instituția renunțării la urmărirea penală se îndepărtează de principiul oportunității consacrat, în general, în sistemele de drept ce țin de tradiția contradictorială; astfel, procurorul nu va putea face nicio analiză

referitoare la oportunitatea urmăririi penale din perspectiva resurselor necesare soluționării cauzei și a eventualului beneficiu pe care ar urma să-l resimtă societatea.

Caracter de noutate prezintă și reglementarea referitoare la posibilitatea procurorului de a dispune ca inculpatul să îndeplinească într-un termen stabilit una/mai multe obligații, cu precizarea că, în ipoteza neîndeplinirii acestora în termen de 6 luni de la comunicarea ordonanței, procurorul revocă ordonanța, iar o nouă renunțare la urmărirea penală nu mai este posibilă în aceeași cauză.

Principiul oportunității este recunoscut ca atare în special în țările cu tradiție în procedura contradictorială, dar a fost consacrat legislativ și în dreptul continental (Franța, Germania, Olanda, Belgia, Suedia Norvegia); în aceste sisteme judiciare, procurorul are posibilitatea să aprecieze dacă este oportun sau nu să exercite acțiunea publică pentru tragerea la răspundere a unei persoane cu privire la care se pretinde că a comis o infracțiune.

Justificarea acestui principiu rezidă în degrevarea organelor judiciare de cauzele „mărunte” și adaptarea politicii penale la împrejurările sociale.

Contrar acestui principiu, principiul legalității acuzării, tradițional în dreptul continental, garantează egalitatea cetățenilor în fața legii și crează premisa unui statut de independență al procurorului însă numărul mare de cauze penale și resursele limitate împiedică soluționarea tuturor raporturilor juridice penale de conflict. Chiar și în țările care adoptă principiul legalității acuzării (Italia) procurorii se bucură de o marjă de apreciere în alegerea cauzelor trimise în judecată.

Indiferent de modalitatea de reglementare, fie sub forma unei largi posibilități de apreciere asupra aplicării acestei instituții, fie limitată pentru anumite categorii de infracțiuni și, eventual, supusă confirmării instanței, cu sau fără posibilitatea aplicării unei sancțiuni financiare sau condiționată de îndeplinirea unei obligații (Germania, Olanda, Franța) principiul oportunității se justifică cel puțin din perspectiva reorientării resurselor investigative către cauzele importante.

S-ar putea aduce critica aplicării arbitrare a instituției renunțării la urmărirea penală în absența oricăror criterii; în țările în care marja de apreciere a procurorului este mai largă au fost elaborate ghiduri în acest sens de către ministrul justiției sau de procurorul general.

Potrivit reglementării Noului Cod de procedură penală, este exclusă posibilitatea aplicării arbitrare și subiective a renunțării la urmărirea penală, prin limitarea excesivă a cazurilor când procurorul poate apela la această instituție astfel că, în fapt, gestionarea mai eficientă a resurselor umane și materiale și soluționarea mai rapidă a cauzelor importante rămân, în continuare, obiective nu foarte ușor de atins.

Se impune precizarea că, prin proiectul Legii de punere în aplicare a Codului de procedură penală(7 mai 2013), se prevede o limită maximă a pedepsei închisorii de cel mult 7 ani pentru infracțiunile referitor la care procurorul va putea renunța la urmărirea penală și nu mai este reglementată condiția punerii în mișcare a acțiunii penale, anterior sesizării camerei preliminare. (art. 173 LPA).

JUDECĂTOR ANA CRISTINA LĂBUȘ